

Ouderbetrokkenheid: een hype?

Er is momenteel veel aandacht voor ouderbetrokkenheid. Wat is ouderbetrokkenheid precies en hoe maak je de samenwerking tussen school en ouders effectief? De uitwerking van begrippen en standaarden geeft je een handvat om dit thema blijvend op de kaart te zetten.

Peter de Vries

is principal-adviseur bij CPS Onderwijsontwikkeling en advies en auteur van boeken als *Handboek ouders in de school*, *Ouderbetrokkenheid 3.0* en *Ouderbetrokkenheid voor elkaar*

Noëlle Pameijer

is als school- en kinderpsycholoog werkzaam in samenwerkingsverband Annie M.G. Schmidt

Ouderbetrokkenheid in Nederland is in: het ministerie van OCW gaat een tweede themajaar ouderbetrokkenheid in en veel scholen en besturen hebben ouderbetrokkenheid als speerpunt in hun beleidsplan opgenomen. Uit de tweede Monitor ouderbetrokkenheid die de bureaus Ecorys en Oberon in opdracht van het ministerie van OCW in het najaar van 2012 uitvoerden, bleek dat ouderbetrokkenheid in Nederland was verbeterd sinds de eerste meting in 2009. Maar is ouderbetrokkenheid een hype of blijft het thema aandacht krijgen? In dit artikel gaan we in op wat ouderbetrokkenheid is en wat effectief blijkt in de samenwerking tussen school en ouders. Hieruit zal blijken dat ouderbetrokkenheid geen hype is, maar een thema dat blijvend aandacht verdient, omdat leerlingen daar beter van worden.

Ouderbetrokkenheid en -participatie

Om het begrip ouderbetrokkenheid helder te omschrijven, is het nodig onderscheid te maken tussen ouderparticipatie en ouderbetrokkenheid. Ouderbetrokkenheid is namelijk iets anders dan ouderparticipatie.

Ouderparticipatie

Als ouders meedoen met activiteiten of hand- en spandiensten verrichten op school (denk aan lees- en luizenmoeders, klus- en oversteekvaders) spreken we van (informele) ouderparticipatie, eigenlijk gewoon vrijwilligerswerk door ouders. Een meer formele vorm van ouderparticipatie is wanneer ouders zelf het bestuur van een school of stichting vormen of zitting hebben in een medezeggenschapsraad (GMR/MR). Ouderparticipatie gebeurt vooral op de basisschool en heeft geen aantoonbare invloed op de

schoolontwikkeling van kinderen (Cijvat & Voskens, 2008).

Ouderbetrokkenheid

Er is sprake van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich (mede)verantwoordelijk voelen voor de schoolontwikkeling van hun kinderen. Ouderbetrokkenheid gebeurt vooral thuis en levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen (Cijvat & Voskens, 2008). Ouders en leerkrachten hebben hierin een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kind en vullen elkaar aan. Dit maakt ouderbetrokkenheid van groot belang voor alle leerlingen. In het belang van leerlingen kun je daarom zeggen: ouderparticipatie is vrijwillig en ouderbetrokkenheid verplicht.

Relatie tussen beiden

Een veel gehoord argument is dat ouderbetrokkenheid toeneemt naarmate ouders meer participeren. Ouderparticipatie zorgt voor contacten tussen leerkrachten en ouders en dit leidt weer tot ouderbetrokkenheid, want door ouderparticipatie komen ouders gemakkelijker in contact met leerkrachten. Voor deze redenering valt zeker wat te zeggen. Maar wat betreft de hand- en spandiensten (vrijwilligerswerk) zijn er ook wel degelijk risico's. We noemen er een paar.

[Ouders van schoolgaande kinderen bevinden zich over het algemeen in de drukste periode van hun leven.](#) Denk maar aan de drukte van werkende ouders die hun kinderen ook naar sport- en muziekles of speelafspraken moeten brengen en weer ophalen, omdat alleen over straat gaan steeds gevaarlijker wordt. Veel

Ouderparticipatie
is vrijwillig en
ouderbetrokken-
heid verplicht

Isabel Nabuurs Fotografie

ouders lukt het dan ook niet om nog tijd vrij te maken voor ouderparticipatie. Ouders mopperen soms op elkaar, bijvoorbeeld omdat de ene ouder zich inzet voor ouderparticipatie, terwijl de andere ouder dat niet doet, maar wel doet aan ouderbetrokkenheid. Zo kan een vader zijn dochter regelmatig naar school brengen, leest hij met haar en helpt hij haar om haar boekenkring voor te bereiden, maar tijd voor ouderparticipatie heeft hij eigenlijk niet.

Voor sommige ouders is onduidelijk wat nu wat is. Een avond in het teken van ouderbetrokkenheid wordt bijvoorbeeld door een ouder genegeerd, omdat hij na veel investering in ouderparticipatie zegt: 'Ik ben laatst ook al op school geweest, nu is het wel even genoeg.'

Versillende scholen klagen over de emotionele betrokkenheid van ouders bij ouderparticipatie. 'Ze zijn te veel met hun kind bezig wanneer ze op school zijn.' Bijvoorbeeld de moeder die thuis kwam en tegen haar zoon uit groep 8 zei: 'Ik maak nu jouw juf ook van

dichtbij mee, jongen. Ik snap dat je haar niet leuk vindt.' Een moeder die tijd steekt in de school, maar ondertussen bezig is met de vraag 'Hoe doet deze juf het voor mijn kind?' en daardoor de relatie tussen haar zoon en de leerkracht op het spel zet. Of een ouder die jarenlang leesmoeder was en tegen de leerkracht zei: 'Ik heb mij zo lang ingezet voor de school, laten jullie mijn zoon nu zitten?'

Ouderparticipatie heeft alleen maar succes wanneer het gelijkwaardige en gezamenlijke projecten van school en ouders zijn. Ouders doen dus niet de 'klusjes' voor de school, maar werken en denken mee aan de beste projecten voor hun kinderen. Bijvoorbeeld het inrichten van een schooltuin of het voorbereiden van een musical. En zoals bij leerkrachten wordt gekeken wie hier gezien de taakbelasting wordt ingezet, zo geldt dat evengoed voor ouders.

Je zou je daarnaast kunnen afvragen waarom ouderparticipatie meestal is voorbehouden aan ouders zelf die het al druk genoeg hebben. Waarom maakt de school geen gebruik van →

Ouderbetrokkenheid is een basis voor goed onderwijs

Bij ouderparticipatie
doen ouders mee met
activiteiten op school

ander 'sociaal kapitaal' uit de wijk? Bijvoorbeeld gepensioneerden, opa's en oma's, studenten of andere vrijwilligers.

Wat werkt met ouderbetrokkenheid?

Het gaat om ouderbetrokkenheid dus. Maar wat werkt? De Parent Teacher Association (PTA, www.pta.org) in Amerika heeft zes standaarden voor effectieve ouderbetrokkenheid ontwikkeld die gebaseerd zijn op het wetenschappelijke framework van Dr. Joyce Epstein. CPS Onderwijsontwikkeling en advies heeft de PTA-standaarden in nauw overleg met de PTA vertaald naar het Nederlandse onderwijssysteem. CPS is de PTA zeer erkentelijk voor het beschikbaar stellen van de standaarden. Deze standaarden zijn:

- **Standaard 1: Alle gezinnen/ouders zijn welkom op school.** Gezinnen/ouders zijn actief betrokken bij de school. Zij voelen zich welkom, gewaardeerd en verbonden met elkaar, met het schoolteam en met wat leerlingen doen en leren in de klas.
- **Standaard 2: Effectief communiceren.** Ouders en het schoolteam hebben de plicht om regelmatig, op basis van gelijkwaardigheid, met elkaar te communiceren over de leerresultaten van leerlingen.
- **Standaard 3: Ondersteun leerlingresultaten.** Ouders en het schoolteam werken voortdurend samen om het leren en een gezonde

ontwikkeling van leerlingen te ondersteunen, zowel thuis als op school. Hiertoe stellen ouders en school elkaar in de gelegenheid hun kennis en vaardigheden uit te breiden.

- **Standaard 4: Opkomen voor ieder kind.** Ouders worden gestimuleerd op te komen voor hun eigen kinderen én voor de kinderen van anderen, zodat alle leerlingen eerlijk worden behandeld en alle kansen krijgen voor optimaal succes.
- **Standaard 5: Gelijkwaardigheid in besluitvorming.** Ouders en teamleden nemen alle beslissingen die betrekking hebben op leerlingen als gelijkwaardige partners. Zij stemmen de aanpak op school en in de gezinssituatie op elkaar af. Ze ontwikkelen samen het beleid en het curriculum en zijn samen verantwoordelijk voor de communicatie.
- **Standaard 6: School en ouders werken samen met de omgeving.** Ouders en school werken samen met vertegenwoordigers uit de omgeving. Doel van deze samenwerking is de ontwikkelingsmogelijkheden van leerlingen te vergroten, en hen te laten participeren in de maatschappij en te leren hun verantwoordelijkheid als burger te nemen.

Deze zes standaarden laten zien wat werkt met ouderbetrokkenheid. Wanneer we deze standaarden goed bekijken, vallen de volgende zaken op:

Human Touch Photography

Samenwerken gaat over het samen verantwoordelijk zijn voor de schoolontwikkeling van de leerling

- Ouderbetrokkenheid gaat verder dan de school. School en ouders werken ook samen met de omgeving om kinderen voor te bereiden op de samenleving van vandaag en morgen.
- Gezien de noodzaak van ouderbetrokkenheid kan de rol van ouders nooit vrijblijvend zijn. Ouderbetrokkenheid gaat daarom om een niet-vrijblijvende en gelijkwaardige samenwerking.

- Het samenwerken tussen school en ouders is meer dan het eenzijdig informeren van ouders door de school. Dat is eenrichtingsverkeer (Ouderbetrokkenheid 1.0; De Vries, 2013). Goede samenwerking gaat ook verder dan elkaar (school en ouders) informeren. Hierbij hoeft namelijk geen sprake te zijn van werkelijk contact; de informatie is een verzameling van tweezijdig zenden, zonder dat er sprake is van een samenwerking. Dat is tweerichtingsverkeer (Ouderbetrokkenheid 2.0). Samenwerken gaat over het samen verantwoordelijk zijn voor de schoolontwikkeling van de leerling, het kind. Ouders zijn nieuwsgierig naar de professionele deskundigheid van de leerkracht, leerkrachten zijn nieuwsgierig naar de emotionele - en ervaringsdeskundigheid van ouders. Verloopt dit succesvol, dan gaan we een stap verder (Ouderbetrokkenheid 3.0): leerkrachten en ouders genereren samen nieuwe informatie in het belang van het kind. Samen weten ze meer dan ieder voor zich. Er ontstaat een geweldige samenvoeging van de deskundigheid van de leerkracht met die van de ouder, die ervoor zorgt dat het beste uit kinderen wordt gehaald.
- Ouders zijn niet alleen verantwoordelijk voor hun eigen kinderen, maar ook voor anderen kinderen. Kinderen die worden gepest, zouden alle ouders moeten raken.

In Nederland heeft CPS Onderwijsontwikkeling en advies deze zes standaarden vertaald naar tien criteria op grond waarvan CPS een keurmerk ouderbetrokkenheid uitreikt aan scholen wanneer zij aantoonbaar voldoen aan deze tien criteria. Elders in dit nummer, op pagina 18-21, wordt beschreven hoe basisschool De Schakel in Utrecht hieraan heeft gewerkt (al vielen de tien criteria en het keurmerk toen nog onder Stichting Leraar Leerling Ouders).

Zo bezien is ouderbetrokkenheid net zo belangrijk als kwalitatief sterke leerkrachten – geen hype dus, maar een basis voor goed onderwijs. Daarom is het van groot belang ons voortdurend af te vragen hoe we ouderbetrokkenheid kunnen vormgeven. Hoe bevorderen we, met andere woorden, 3.0 communicatie? Daar gaat ons volgende artikel op pagina 12-15 van deze JSW over. ●

Kijk voor de tien criteria voor het keurmerk ouderbetrokkenheid op: www.cps.nl/ouderbetrokkenheid

In het artikel 'Ouderbetrokkenheid op school' op pagina 18-21 vind je een voorbeeld van hoe ouderbetrokkenheid in de praktijk vorm kan krijgen. De directeur, een ouder, intern begeleider en leerkracht van cbs De Schakel vertellen wat zij doen om ouders actief bij de school te betrekken.

LITERA TUUR!

- Vries, P. de, Boer, H. de, Cijvat, I. & Voskens, C. (2008). *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs*. Amersfoort: CPS.
- Vries, P. de (2013). *Ouderbetrokkenheid 3.0. Van informeren naar samenwerken*. Amersfoort: CPS.